

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

**Кафедра загальної та соціальної
педагогіки**

Методичні матеріали
для підготовки до практично-семінарських занять
З КУРСУ «ПЕДАГОГІКА ТА ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ»
для магістрантів I курсу факультету культури і мистецтв

Укладач: доц. П'ятакова Г.П.

Затверджено на засіданні кафедри
загальної та соціальної педагогіки
“ __6__ ” вересня _____ 2016 ____,
протокол № __2__

Завідувач кафедри ____доц. Равчина Т.В.

Львів - 2016

Вступ

Реформування вищої школи і вимоги до випускників вищих навчальних закладів України докорінно змінюють навчальні методики викладання фахових дисциплін, дисциплін психолого-педагогічного циклу. Сьогодні відбувається перехід від авторитарної педагогіки до гуманістичного розвитку особистості. Від накопичення знань – до вміння оперувати знаннями, від поточної форми організації навчання – до індивідуальної.

У сучасному світі, який ввійшов у третє тисячоліття, розвиток України визначається у загальному контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності західної культури. Виникла потреба реформування освіти України, її удосконалення і підвищення рівня якості. Отже входження України в Болонський процес – це важлива соціокультурна проблема, яка значною мірою зумовлюється процесами глобалізації та потребами формування позитивних умов для індивідуального розвитку людини, а також посилює вимоги до наукової компетентності фахівця з вищою освітою. Отже, випускник повинен вміти творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися у бурхливому потоці наукової інформації. Необхідність підвищення рівня наукової підготовки є характерною ознакою сьогодення і у галузі професійної педагогічної діяльності. Адже наукові дослідження – це джерело педагогічного пошуку, що сприяє збагаченню теорії та практики педагогіки й забезпечує формування творчої індивідуальності.

З цією метою розроблено робочу навчальну програму з педагогіки вищої школи, яка призначена для магістрантів. У процесі лекційного курсу, проведення практично-семінарських занять магістранти з допомогою викладачів оволодіють методами наукового пізнання, ознайомляться з логікою дослідного процесу, здобудуть досвід аналізувати цей процес й передбачати його подальший розвиток.

Магістр має знати не лише основні закони, категорії, принципи, методи, засоби навчання й виховання, але й вміти обрати тему наукового дослідження і сформулювати концептуальний апарат; теоретично обґрунтувати проблему та вибрати методи її дослідження; організувати експеримент та впроваджувати отримані результати в практичну діяльність вищого навчального закладу.

Загальні положення педагогіки вищої школи опираються на знання студентами філософії як методологічної основи, психології як

теоретичної бази, методики викладання фахової дисципліни і стають основою оволодіння курсу для подальшої практичної діяльності.

Мета: навчити магістрантів основ історії педагогіки та дидактики вищої школи, ознайомити зі специфікою навчального процесу в Україні та європейських держав в світлі Болонської конвенції та підготувати до викладання у вищих навчальних закладах.

Завдання:

1. Ознайомити магістрантів з основами науки, історією та дидактикою вищої школи.

2. Розглянути шляхи розвитку провідних університетів в Україні та світі, концептуальні моделі університетської освіти, визначив «ідею університету» як інноваційного закладу

3. Навчити організовувати навчальний процес у вищій школі, налагоджувати взаємодію на засадах глибокої поваги до студентів, застосовуючи сучасні технології, методи, форми та засоби.

4. Ознайомити зі змістом та функціями професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи, сутнісними характеристиками його професіограми.

5. Підготувати до виконання функцій викладача вищої школи під час проходження асистентської практики у ВНЗ.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- сучасні філософські засади педагогічної діяльності;
- методи науково-педагогічних досліджень у вищій школі;
- сутність, структуру та особливості процесу навчання у вищій школі;
- сучасні моделі, організаційно-методичні форми навчання студентів;
- базові ціннісні орієнтації педагога;
- культуру, техніку, риторичні аспекти педагогічного мовлення;
- розвиток позитивних міжособистісних стосунків у студентській групі;
- технологію тренінгу спілкування, сенситивності, розвитку креативності;

вміти:

- визначати, планувати структуру змісту навчального заняття;
- самостійно проводити лекційні, практично-семінарські заняття;
- організовувати спілкування зі студентами;

- застосовувати методи науково-педагогічного дослідження;
- розвивати мотивацію студентів до змісту навчального матеріалу;
- сприймати та розуміти поведінку студентів;
- застосовувати позитивні рівні спілкування;
- застосовувати інтерактивні методи, тренінгові технології, форми навчально-пізнавальної діяльності студентів (мозкової атаки, дискусії, діалогу, “кейс”- методу, рольової гри, методу проєктів, групової взаємодії тощо).

9. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО - ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

I. Написати рецензію на статтю за педагогічною тематикою.

II. Провести та описати міні-дослідження на тему «Визначити мотивацію студентів 1-2 курсів до навчання на факультеті».

III. Оформити розгорнуті конспекти лекції та практично-семінарського заняття на самостійно визначену тему (за спеціалізацією магістранта).

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточне оцінювання магістра на занятті, оцінка за індивідуальне навчально-дослідне завдання, тести (модульні зрізи); елементи дистанційного навчання: оцінка за виконання комп’ютерної програми «Сучасні технології навчання» (електронний варіант).

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЄТЬСЯ СТУДЕНТАМ

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Індивіду- альний проект	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	50	100
5	5	5+5	5	5	5+ 5	5	5		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

ПРИКЛАД РОЗПОДІЛУ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ (ДЛЯ ЕКЗАМЕНУ)

Поточне тестування та самостійна робота										Іспит	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3		Індивід. проєкт	Результат 1 семестру		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8				
2	2	2+2	2	2	2+2	2	2	5	25	50	100

T1, T2 ... T18 – теми змістових модулів.

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою (для екзаменів і заліків).

- при оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: УНІВЕРСИТЕТУ, НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	За національною шкалою	
			Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Залік
90 – 100	A	ВІДМІННО	ВІДМІННО	
81-89	B	Дуже добре	Добре	

71-80	С	<i>Добре</i>		ЗАРАХОВАНО
61-70	Д	<i>Задовільно</i>	<i>Задовільно</i>	
51-60	Е	<i>Достатньо</i>		

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. *П'ятакова Г.П.* Технологія інтерактивного навчання у вищій школі.: Навч.-метод. посібник. – Львів, 2008.
2. *П'ятакова Г., Заячківська Н.* Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі: Навч.-метод. посібник. – Львів, 2003.
3. *П'ятакова Г.* Рольові, імітаційні ігри та їх застосування у навчальному процесі вищої школи: Навч.-метод. посібник. – Львів, 20
4. *П'ятакова Г.* Практикум з курсу «Основи педагогічної майстерності»: Навч.-метод. посібник. – Львів, 2005.
5. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Педагогіка вищої школи» для магістрантів факультету прикладна математика та інформатика.
6. Електронний варіант програми “Сучасні педагогічні технології навчання”

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

БАЗОВА

1. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої школи. Історія. Теорія. Курс лекцій: модульне навчання : навч. посіб./ А. М. Алексюк. – К. : ІСДО, 1993.
2. *Біляковська О.О.* Дидактика вищої школи: навч. посіб. / *О.О. Біляковська, І.Я. Мищишин, С.Б. Цюра.*– Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013.
3. *Бойко А.М., Бардінова В.Д., Гриньова М.В., Пащенко В.О.* та ін. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги: Підручник/ За заг. ред. А.М. Бойко. – К., 2004.
4. *Васянович Г.П.* Педагогіка вищої школи. Навч.- метод. посібн / *Г.П.Васянович.* – Львів, 2000.
5. *Галузинський В.М., Євтух М.Б.* Основи педагогіки і психології вищої школи / *В.М. Галузинський, М.Б. Євтух.* – К., 1995.

6. *Дроздова І.П.* Навчальний посібник із курсу “Методика викладання, педагогіка та психологія вищої освіти”/ І.П.Дроздова. – Харків: ХНАМГ, 2008.
7. Закон України Про вищу освіту //Голос України №148 (5898) 6 серпня 2014 р. Режим доступу 5.09.2014.
8. *Кудіна В.В.* Педагогіка вищої школи / В.В. Кудіна, М.І Соловей, Є.С. Спіцин. – К.: Ленвіт, 2007.
9. *Кузьмінський А.І.* Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А.І.Кузьмінський. – К., 2005.
10. *Мороз О.Г.* Педагогіка і психологія вищої школи: навч. посіб. / О.Г. Мороз, О.С. Падалка, В.І. Юрченко; за заг. ред. О.Г. Мороза. – К. НПУ 2003.
11. *Ортинський В.Л.* Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ.навч. закл.]/ В.Л. Ортинський. – К.: Центр учбової літератури, 2009.
12. Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
13. *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К., 2006.
14. *Чернілевський Д.В.* Педагогіка та психологія вищої школи/ Д.В. Чернілевський, В.І. Томчук. – Вінниця: Вінницький соціально-економічний інститут Університету Україна, 2006.
15. *Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М.* Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – К., 2006.
16. Інтернет-ресурси.

Допоміжна

1. *Андрущенко В.* Основні тенденції розвитку вищої освіти на рубежі століть / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2001. – № 1. – С 11–17.
2. *Безпалько В.П.* Слагаемые педагогической технологи / В. П. Безпалько. – М., 1989.
3. *Галузинський В.М., Євтух М.Б.* Педагогіка: теорія та історія / В.М. Галузинський, М.Б. Євтух. – К., 1995.
4. *Вишневський О.* Теоретичні основи педагогіки/ *О.І.Вишневський.* – Дрогобич, 2001.
5. *Вишневський О.* Теоретичні основи сучасної української педагогіки/ *О.І.Вишневський.* Посібник. – Дрогобич, 2003.
6. *Ващенко Г.* Вибрані педагогічні твори / *Г. Ващенко.* – Л., 1997.
7. *Ващенко Г.* Виховний ідеал / *Г. Ващенко.* – Полтава, 1993.
8. *Ващенко Г.* Загальні методи навчання / *Г. Ващенко.* – К., 1997.

9. Вища освіта України. Теоретичний та науково-методичний часопис. – Додаток 1 до Вип. 27, Том II(35). – Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К., 2012.
10. Ідея університету : антологія. Львів, 2002.
11. *Корсак К.* Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів/ К. Корсак. – К., 1997.
12. *Кремень В.Г.* Філософія освіти ХХІ століття // Освіта України. – 2002. – 28 грудня
13. *Куржуев А.* Начинаящему аспиранту. Избранные фрагменты методологии и истории педагогики / А. Куржуев. – М., 1999.
14. *Левитес Д.Г.* Практика обучения. Современные образовательные технологии / Д.Г. Левитес. – М., 1998.
15. *Мещанинов О.П.* Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні / О. П. Мещанинов. Монографія. – Миколаїв, 2005.
16. Педагогіка для громадянського суспільства // під ред. Кошманової Т.С., Брайнс .– Львів, 2005.
17. *Попков В., Куржуев А.* Избранные проблемы педагогического исследования / В.Попков, А. Куржуев. – М., 1999.
18. Психологія педагогічної діяльності та управління. – Рівне, 2001.
19. *Пехота О.М.* Освітні технології / О. М. Пехота. – К., 2001.
20. *П'ятакова Г.П.* Технологія інтерактивного навчання у вищій школі : навчально - метод. посібник / Г. П. П'ятакова. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2008.
21. *П'ятакова Г.П., Глотов О.Л.* Інтерактивні методики та специфіка їх застосування у вищій школі / Г. П. П'ятакова, О.Л. Глотов. – Тернопіль: STUDIA METHODOLOGICA, Додаток 4, 2002.
22. *П'ятакова Г.П., Заячківська Н.М.* Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі/ Г. П. П'ятакова, Н.М. Заячківська. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2003.
23. *Столяренко Л.Д., Самыгин П.К.* Психология и педагогика в вопросах и ответах / Л.Д. Столяренко, П.К.Самыгин – М.,1999.
24. Філософія освіти ХХІ століття: проблеми і перспективи: Методол. семінар, 22 листопада 2000 р. Зб. наук. праць. Вип. 3 / За заг. ред. В. Андрущенко. – К.: Знання, 2000.
25. *Черниченко В.И.* Дидактика высшей школы : История и современные проблемы / В.И.Черниченко. – М : Вузовская книга, 2002.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНО-СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК НАУКА (2ГОД.)

1-а половина заняття:

мета: навчити встановлювати контакт з аудиторією, виконувати ролі: викладач – ментор, координатор, модератор, тренер.

метод: дискусія.

Питання для обговорення:

1. Предмет, основні категорії, завдання психології вищої школи.
2. Зв'язок психології вищої школи з іншими галузями психологічних знань.
3. Предмет, задачі, основні категорії педагогіки вищої школи. Вища школа як педагогічна система.
4. Роль вищої освіти у ХХІ столітті. Педагогіка психологія вищої школи як наука і мистецтво.
5. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
6. Корекційна педагогіка, її напрями. Інклюзивна освіта. Особливості роботи з дітьми з певними вадами розвитку.

2-а половина заняття:

методи: “мікрОВикладання”, тренінг спілкування (вправи – “знайомство”, “на розвиток уваги” тощо).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Опрацювати з магістрантами в аудиторних умовах (індивідуальні завдання) основні методи педагогічних досліджень: анкетування, рейтингу-модулю, соціометрії, метод вимірювання тощо на прикладі вивчення та аналізу результатів педагогічних досліджень, проведених соціологічними центрами, аспірантами та студентами-практикантами. – 2 год.

ЛІТЕРАТУРА:

- Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998 .
- Кремень В.Г. Вища освіта і наука – прерітетні сфери розвитку суспільства у ХХІ столітті // Вища школа. – 2002. – № 4-5. – С.3-33.
- Кремень В.Г. Філософія освіти ХХІ століття // Освіта України. – 2002. – 28 грудня.

- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник.– Одеса, 2002.
- Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.Ю. Основи педагогічних досліджень.–К., 1998.
- Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Пос.– К., 2006.
- Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – К., 2006.

**ТЕМА 2-3. СУЧАСНИЙ СВІТОВИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР І ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СВІТЛІ
БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ РОЗВИТОК УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ
ТА СВІТІ(4 ГОД.)**

1-а половина заняття:

мета: навчити встановлювати контакт з аудиторією, виконувати ролі: викладач – ментор, координатор, модератор, тренер.

метод: дискусія, рольова гра «Конференція»

тип: “круглий стіл”

Питання для обговорення:

1. Еволюція систем управління освітою: реформи систем освіти – основні напрями перетворень. Прогнозування розвитку освіти.
2. Розвиток вищої школи: загальні тенденції. Вища школа розвинених зарубіжних країн і держав пострадянського простору (країна за вибором студентів).
3. ВНЗ України і Болонський процес, цілі, завдання, проблеми на шляху підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти.
4. Місія університетської освіти. Світові та вітчизняні моделі університетської освіти.
5. Структура та особливості навчально-виховного процесу у провідних університетах України (за вибором студента).
6. Розвиток освіти у Львівському університеті. Історія становлення факультету культури та мистецтв у Львівському університеті імені Івана Франка.

2-а половина заняття:

метод: рольова гра «Конференція»;

Обговорення виступів студентів, підготовка до опонування доповідей на наукових конференціях.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

1. Підготувати виступ до одного з питань, які розглядаються в плані заняття, посилаючись на розвиток освіти в країні, яку студенти обирають самостійно.

2. Студенти можуть обрати для виступу і особливості розвитку одного з провідних університетів світу та України.

Для цього потрібно засвоїти матеріал, поданий у лекції на тему «Розвиток університетської освіти в Україні та світі».

МОДЕЛІ РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТІВ: традиційна, або *класична*, модель (А.М. Алексюк, О.В. Третяк та ін.), *раціоналістична* модель університетської освіти (П. Блум, Р. Ганьє, Б. Скіннер та ін.), *феноменологічна* модель університетської освіти (А. Комбс, А. Маслоу, К. Роджерс та ін.), *розвиваюча* модель університетської освіти (Л.С. Виготський, В.В. Давидов, Д.Б. Ельконін, Л.В. Занков, В.В. Рубцов та ін.), *модель Болоньї*, *Паризька модель*, *Оксфордська модель*, *модель університету як державно-відомчої установи*. – 2 години.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Підготувати реферат на одну з окреслених тем –10 год.:

1. Розвиток вищої школи: загальні тенденції. Вища школа розвинених зарубіжних країн і держав пострадянського простору (країна за вибором студентів).

2. ВНЗ України і Болонський процес, цілі, завдання, проблеми на шляху підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти.

3. Місія університетської освіти. Світові та вітчизняні моделі університетської освіти.

4. Структура та особливості навчально-виховного процесу у провідних університетах України (за вибором студента).

Література:

- Вища освіта України і Болонський процес: Навч. пос./ За ред. В.Г.Кременя – Тернопіль: навчальна книга – Богдан, 2004.
- *Корсак К.* Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів. – К., 1997.
- *Ковальчук Л.О., Ковальчук О.Б.* Система освіти зарубіжних країн: Навч. пос. – Львів, 2003.
- *Кошманова Т.С.* Розвиток педагогічної освіти у США (1960-1998 рр). – Львів, 2000.

- Мещанінов О.П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні: Монографія. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005.
- Педагогіка для громадянського суспільства // під ред. Кошманової Т.С., Брайнс. – Львів, 2005.
- www.dialogs.org.ua
- www.osvita.org.ua

ТЕМА 4. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТУДЕНТІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ (2ГОД.)

1-а половина заняття:

мета: навчити знімати бар'єри у спілкуванні.

метод: дискусія

тип: “круглий стіл”

Питання для обговорення:

1. Проаналізувати фактори розвитку особистості у юнацькому віці.
2. Визначити поняття “ідентичність”, “ідентифікація” та проаналізувати специфіку протікання кризи ідентичності у студентів 1-3 курсів.
3. Що таке, на ваш погляд, криза пошуку близької людини і як вона протікає на фоні соціального тиску і впливів? Обґрунтуйте вашу думку.
- 4.

Проблема для дискусії

Самостійність як особистісна якість у юнацькому віці: ілюзія чи реальність? “Експерти” самостійно (домашнє завдання для групи) добирають три аргументи на користь власної тези.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Обдумати та обґрунтувати проблему дискусії для практичного заняття: “Що таке, на ваш погляд, криза пошуку близької людини і як вона протікає на фоні соціального тиску і впливів”. – 1 година.
2. Підготуватися до дискусії “Криза пошуку близької людини” (есеї).
Ця робота допомагає майбутньому педагогові через рефлексії, через вивчення проблеми особливостей психічного розвитку і формування особистості студентів окреслити механізми соціалізації, замислитися та зрозуміти студентів, які знаходяться у кризовому стані пошуку близької людини.

Спробуйте пригадати свій стан у такому випадку (якщо мали такий досвід). Як потрібно діяти, на ваш погляд? Чим допомогти студентові(ці), якщо ситуації бувають психологічно-гострими, а поведінка непередбачуваною? Чи може викладач-порадник допомогти вийти зі стану тривожності, депресії?

ЛІТЕРАТУРА:

- Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998.
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- Студент як суб'єкт педагогічної взаємодії у вищій школі / Мицишин І.Я. Навч. –метод. матеріали. – Львів, 2007.
- Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Пос.– К., 2006.

ТЕМА 5. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ (2 ГОД.)

мета: проаналізувати з магістрантами особливості навчального процесу у вищій школі

Питання для обговорення:

1. Навчання як провідний чинник пізнавальної діяльності людини. Структурні елементи та логіка навчального процесу у вищій школі.
2. Розуміння й усвідомлення пізнавальних завдань як очатковий етап ЛНП.
3. Етап оволодіння знаннями та його місце в структурі ЛНП.
4. Процес формування умінь і навичок як шлях до виходу знань у практику. Проаналізувати дидактичні помилки, які виникають на цьому етапі.
5. Аналіз і оцінювання навчальної діяльності як завершальний компонент ЛНП.
6. Діагностична, стимулювальна та виховна функція аналізу й оцінювання знань, умінь і навичок.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Продумати як правильно підготувати до заняття(за самостійно обраною темою), враховуючи вимоги до компонентів логіки навчального процесу. Скласти тези такої підготовки.

ЛІТЕРАТУРА:

- Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998.
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- Студент як суб'єкт педагогічної взаємодії у вищій школі / Мицишин І.Я. Навч. –метод. матеріали. – Львів, 2007.
- Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Пос.– К., 2006.

ТЕМА 6. ЗМІСТ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ. ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ ПРОГРЕСИВНИХ ФІЛОСОФІЙ ОСВІТИ

1-а половина заняття:

мета: відпрацювати прийоми дискусій –“зливи ідей”, “оживлення”, “вулик”, прийом дискусії з розподіленими ролями;

метод: дискусія, імітаційна гра;

тип: заняття за правилами імітаційно-рольових ігор

Завдання: презентація проектів побудови дидактики вищої школи і методики викладання курсів у:

- 1) класичному варіанті проблемного навчання Дж.Дьюї (поч.ХХ ст.) – перша група,
- 2) дидактичних концепцій соціального реконструктивізму (сер. ХХ ст.)– друга група,
- 3) соціального конструктивізму (поч. ХХІ ст.) – третя група.

2-а половина заняття:

метод: дискусія

тип: “форум”

Питання для обговорення:

1. Основні характеристики сучасної дидактичної системи у вищій школі України.
2. Досвід державних і приватних закладів освіти.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

1. Магістранти повинні визначитися з концепцією філософії освіти викладача у вищій школі. Потрібно обрати серед філософських течій (*прагматизм, конструктивізм, прогресивізм, біхевіоризм, реконструктивізм, соціал-реконструктивізм тощо*) одну та обґрунтувати особливості діяльності викладача за цією філософією. Акцентуйте увагу на принципах організації взаємодії зі студентами, відповідно до їхніх індивідуально-типологічних особливостей.– 1 год.
2. Підготувати проект побудови дидактики вищої школи, посилаючись на особливості філософських течій в освіті - *прогресивізму, прагматизму, конструктивізму, реконструктивізму*, а також ознайомитися з навчальними програмами викладання фахових дисциплін – 1 год.

ЛІТЕРАТУРА:

- Кошманова Т.С. Розвиток педагогічної освіти у США (1960-1998 рр). – Львів, 2000.
- Кремень В.Г. Філософія освіти ХХІ століття // Освіта України. – 2002. – 28 грудня.
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- Педагогіка для громадянського суспільства /Під ред. Кошманової Т.С., Брайнс. – Львів, 2005.
- Філософія освіти ХХІ століття: проблеми і перспективи: Методол. семінар, 22 листопада 2000 р. Зб. наук. праць. Вип. 3 / За заг. ред. В. Андрущенко. – К.: Знання, 2000. – 520 с.
- Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Пос.– К., 2006.

ТЕМА 7. ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ (2 ГОД.).

мета: навчити магістрантів особливостей освітніх технологій

метод: дискусія;

Питання для обговорення:

1. Традиційні технології навчання та їхнє місце у сучасній вищій школі.
2. Інноваційні технології навчання: пошуки, проблеми, перспективи, структурні складові технології навчання в контексті взаємодії викладача і студента на заняттях з економічних дисциплін.

3. Дистанційне навчання, його особливості, форми та методи.
4. Інтерактивна технологія навчання. Особливості методики застосування форм міжособистісної взаємодії на заняттях у ВНЗ.
5. Навчання як систематичне дослідження, “синектика”, дискусії, рольові ігри як моделі навчання.
6. Методи проектів, портфоліо, “кейс”-метод, “снігова куля”.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Магістранти повинні бути готовими продемонструвати механізми дії інтерактивних методів навчання: кейс-метод, “мозковий штурм”, “снігова куля”.

ЛІТЕРАТУРА:

- *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998 .
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- *Пехота О.М.* Освітні технології. – К., 2001.
- *П’ятакова Г.П.* Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. Навчально - метод. посібник. – Львів, 2008.
- *П’ятакова Г.П., Заячківська Н.М.* Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі. – Львів, 2003.
- *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Пос. – К., 2006.

ТЕМА 8. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ НАВЧАННЯ (2 ГОД.).

мета: навчити магістрантів застосовувати інтерактивні методи на заняттях, організовувати форми міжособистісної взаємодії (“снігова куля”, групова взаємодія, “кооперативне навчання”).

метод: дискусія.

Питання для обговорення:

1. Методика як вчення про методи навчання і виховання. *Методика викладання* як частина загальної теорії освіти і навчання – дидактики. Поняття про дидактику у класичній спадщині та сучасності. Категорії

дидактики вищої школи. Принципи навчання як орієнтир у викладацькій роботі.

2. Різні підходи до класифікації методів навчання у вищому закладі освіти. Словесні, наочні та практичні методи навчання та особливості їхнього впровадження у вищій школі.

3. Методи навчання за ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача, самостійна робота студентів (з книгою, курсова робота, дипломна робота, виконання трудових завдань).

4. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: ділові та рольові ігри, дискусії, диспути, студентські наукові конференції, створення ситуації емоційно-моральних переживань, створення ситуації пізнавальної новизни та зацікавленості тощо.

5. Методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності: методи усного контролю, методи письмового контролю, методи лабораторно-практичного контролю, методи самоконтролю.

6. Активні, інтерактивні методи, інноваційні методи: кейс-метод, “мозковий штурм”, метод проєктів, метод портфоліо тощо. Дискусія як метод навчання у вищій школі. Види дискусій: “круглий стіл”, дебати, “техніка акваріуму”, експертна група. “Технології” дискусії: прийом “зливи ідей”, прийом “оживлення”, прийом “вулик”, прийом дискусії з розподіленими ролями.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Магістранти повинні бути готовими продемонструвати механізми дії методів навчання: бесіди, розповіді, пояснення, інструктажу, мозкового штурму тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

- *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998 .
- *Біляковська О.О.* Дидактика вищої школи: навч. посіб. / *О.О. Біляковська, І.Я. Мицишин, С.Б. Цюра.*– Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013.
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- *Пехота О.М.* Освітні технології. – К., 2001.
- *П’ятакова Г.П.* Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. Навчально - метод. посібник. – Львів, 2008.
- *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Пос. – К., 2006.

ТЕМА №9. ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКЦІЇ ЯК ТРАДИЦІЙНОЇ ФОРМИ ЗАНЯТТЯ У
ВИЩІЙ ШКОЛІ. МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА ДО ЛЕКЦІЇ. (2
ГОД.).

мета: навчити магістрантів застосовувати інтерактивні методи на заняттях, організовувати форми міжособистісної взаємодії (“снігова куля”, групова взаємодія, “кооперативне навчання”).

метод: дискусія;

тип: рольова гра.

1-а половина заняття:

метод: дискусія

Питання для обговорення:

1. Особливості лекційних занять, як форм навчання у вищій школі, та вимоги до їх проведення :

- створення психологічно-комфортної атмосфери взаємодії зі студентами, атмосфери співробітництва та спільного міркування;
- дотримання педагогічного такту, виявлення уваги, позитивного ставлення до студентів;
- дотримання принципів науковості та інформативності у викладанні, застосування сучасних наукових підходів;
- доказовість та аргументованість основних положень теми;
- логічність, послідовність, системність висвітлення змісту навчальної інформації у лекції;
- доступність та ясність при поясненні, інтерпретації наукових положень.

2. Особливості проведення різних типів лекцій у ВНЗ.

3. Структура та специфіка відбору навчального матеріалу при оформленні та читанні лекції.

4. Вимоги до дикції педагога. Тренувальні вправи на розвиток мовлення. Майстерність лектора, емоційний стан, психічна готовність викладача до проведення заняття.

5. Позитивні особливості та недоліки лекції як традиційної форми організації навчання в університеті.

2-а половина заняття:

метод: рольова гра

Презентація проекту: проведення фрагменту навчального заняття, розробленого магістрантами самостійно, із застосуванням інтерактивних методів (“мікрОВикладання”).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Магістранти повинні визначитися з темою лекційного заняття (за фахом магістранта) та підготувати фрагмент заняття із застосуванням в умовах аудиторії інтерактивних методик (за вибором студента).

ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Магістрантам потрібно зібрати матеріал та підготувати розгорнуті конспекти лекційного заняття на визначену тему (за вибором студента).

Уважно ознайомтеся з особливостями лекційних та семінарських занять у вищій школі, їхніми функціями, структурою, описаних у вимогах до виконання дослідження.

Магістрант має можливість користуватися вимогами до написання конспектів, які є на сайті кафедри:

<http://www.lnu.edu.ua/Pedagogika/indexukr.htm>

ЛІТЕРАТУРА:

- *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998 .
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- *Пехота О.М.* Освітні технології. – К., 2001.
- *П’ятакова Г.П.* Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. Навчально - метод. посібник. – Львів, 2008.
- *П’ятакова Г.П., Заячківська Н.М.* Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі. – Львів, 2003.
- *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Пос. – К., 2006.

ТЕМА № 10. МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ, ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ ВИЩОЇ ШКОЛИ

мета: навчити встановлювати контакт з аудиторією, виконувати ролі: викладач-ментор, координатор, модератор, тренер;

метод: дискусія;

тип: рольова гра.

1-а половина заняття:

Питання для обговорення:

1. Різні типи семінарських занять як форм організації навчання в ВНЗ.
2. Особливості методичної підготовки викладача до семінарського заняття.
3. Особливості лабораторних занять як форми організації навчання.
4. Самостійна робота студентів та її значення у процесі підготовки студентів.
5. Іспити, заліки, колоквіуми як вид контролю за навчальною діяльністю студентів.
6. Модульно-рейтингова система оцінювання студентів I-V курсів у Львівському університеті на факультеті культури і мистецтв, її переваги та недоліки.

2-а половина заняття:

метод: *тренінг спілкування* (вправи на розвиток сенситивності).

Презентація проекту: проведення фрагменту навчального заняття, розробленого магістрантами самостійно (“мікровикладання”).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Студенти повинні визначитися з темою практичного заняття (за фахом) та підготувати фрагмент заняття із застосуванням в умовах аудиторії конкретного метода навчання (за вибором студента).

ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Магістрантам потрібно зібрати матеріал та продумати структуру заняття на визначену тему (за вибором студента).

ЛІТЕРАТУРА:

- *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998.
- *Кузьмінський А.І.* Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К., 2005.
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- *П'ятакова Г.П.* Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. Навчально - метод. посібник. – Львів, 2008.
- *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Пос.– К., 2006.

ТЕМА 11. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ В УНІВЕРСИТЕТІ

мета: навчити магістрантів особливостей освітніх технологій

метод: дискусія;

Питання для обговорення:

7. Традиційні технології навчання та їхнє місце у сучасній вищій школі.
8. Інноваційні технології навчання: пошуки, проблеми, перспективи, структурні складові технології навчання в контексті взаємодії викладача і студента на заняттях з економічних дисциплін.
9. Дистанційне навчання, його особливості, форми та методи.
10. Інтерактивна технологія навчання. Особливості методики застосування форм міжособистісної взаємодії на заняттях у ВНЗ.
11. Навчання як систематичне дослідження, “синектика”, дискусії, рольові ігри як моделі навчання.
12. Методи проектів, портфоліо, “кейс”-метод, “снігова куля”.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Магістранти повинні визначитися з темою практичного заняття (за фахом магістранта) та підготувати фрагмент заняття із застосуванням в умовах комп'ютерного класу або аудиторії інтерактивних методик (за вибором студента).

ЛІТЕРАТУРА:

- *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998.
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- *Пехота О.М.* Освітні технології. – К., 2001.
- *П'ятакова Г.П.* Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. Навчально - метод. посібник. – Львів, 2008.
- *П'ятакова Г.П., Заячківська Н.М.* Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі. – Львів, 2003.
- *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Пос. – К., 2006.

ТЕМА 12-13. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ, ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ.

1-а половина заняття:

мета: визначити основні функції діяльності викладача та підготувати магістрів до асистентської практики у вищих навчальних закладах

метод: *тренінг спілкування*

Питання для обговорення:

1. Зміст та функції професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи.
2. Поняття та сутнісні характеристики професіограми викладача.
3. Загальні вимоги до викладача вищої школи.

Практична робота

1. Вправи на оволодіння педагогічною технікою (тренінг спілкування, сенситивності, креативності).

2. Моделювання стилю, рівнів та елементів структури педагогічного спілкування. Емпатія, рефлексійне спілкування, нерефлексійне спілкування.

2-а половина заняття:

Презентація проекту: проведення фрагменту навчального заняття, розробленого магістрантами самостійно (“мікрОВикладання”).

Магістранти повинні визначитися з темою практичного заняття (за фахом магістранта) та підготувати фрагмент заняття із застосуванням в умовах комп’ютерного класу або аудиторії інтерактивних методик (за вибором студента) – 2 години.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Ознайомитися з пам’яткою та вивчити правила застосування невербалики (Див. П’ятакова Г.П. Практикум зі спецкурсу “Основи педагогічної майстерності”. Тема № 5, стор. 56-58).

2. Ознайомитися з вправами та навчитися застосовувати в аудиторних умовах невербальні засоби спілкування (Див. П’ятакова Г.П. Практикум зі спецкурсу “Основи педагогічної майстерності”. Тема № 5, стор. 14-19) – 2 години.

3. Ознайомитися з посіб. Ковальчук Л. Основи педагогічної майстерності. – Львів, 2007. – С.169-236.

ЛІТЕРАТУРА:

- *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998 .
- *Галузинський В.М., Євтух М.Б.* Основи педагогіки і психології вищої школи.– К., 1995.
- *Ковальчук Л.* Основи педагогічної майстерності. – Львів, 2007.
- *Кузьмінський А.І.* Педагогіка вищої школи.: Навч. посіб. – К., 2005.
- *Педагогіка вищої школи.* Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- *П'ятакова Г.П.* Практикум зі спецкурсу “Основи педагогічної майстерності”, Львів, 2005.
- *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Пос.– К., 2006.

ТЕМА 14. МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ. КОМПОНЕНТИ, ФУНКЦІЇ І ВИДИ КОНТРОЛЮ

мета: навчити магістрантів впроваджувати на заняттях у вищій школі методів діагностики

Питання для обговорення:

- 1.Компоненти, функції і види контролю.
- 2.Методи формування контролю успішності студентів.
- 3.Оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів у ВНЗ.
- 4.Рейтингова система оцінювання студентів. Впровадження кредитно-модульної системи оцінювання студентів у зв'язку з інтеграцією системи вищої освіти України до європейського освітнього простору.
- 5.Особливості кредитно-модульної системи оцінювання на факультеті культури і мистецтв ЛНУ імені Івана Франка.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Магістранти повинні :

ознайомитися з робочими та навчальними програмами за спеціальністю

вивчити вимоги до оцінювання студентів 1-4 курсів на факультеті

ЛІТЕРАТУРА:

- *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998 .
- *Галузинський В.М., Євтух М.Б.* Основи педагогіки і психології вищої школи.– К., 1995.
- *Кузьмінський А.І.* Педагогіка вищої школи.: Навч. посіб. – К., 2005.
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Пос.– К., 2006.

ТЕМА 15. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ, ШЛЯХИ І ЗАСОБИ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ (2 ГОД.).

мета: *відпрацювати прийоми дискусій – “зливи ідей”, “оживлення”, “вулик”, прийом дискусії з розподіленими ролями.*

1-а половина заняття:

метод: *дискусія;*

тип: *“техніка акваріуму”.*

1. Мета, завдання, закономірності та принципи виховання студентської молоді у навчально-виховному процесі вищої школи.
2. Роль студентського самоврядування у формування студентської спільноти. Студентський колектив та його особливості.
3. Інститут виховників у сучасній вищій школі. Вимоги до викладача-наставника у справі виховання студентської молоді.
4. Сучасні методи та засоби виховання української молоді.
5. Тренінг спілкування як засіб вивчення та виховання юнаків та юнок у вищому навчальному закладі.

2-а половина заняття:

метод: *тренінг спілкування (вправи на розвиток сенситивності, креативності;)*

Проблема для дискусії

Самовиховання, самовдосконалення, погляд на питання з точки зору філософії, психології, педагогіки – спільне, відмінне.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Магістранти повинні ознайомитися з книгами Г.Ващенко, О.Вишневецького з виховання(за вибором студента) – 2 години:

Ващенко Г. Вибрані педагогічні твори.– Л., 1997.

Ващенко Г. Виховний ідеал. – Полтава, 1993.

Ващенко Г. Загальні методи навчання.– К., 1997.

Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. (Ч. 2. «Сучасне українське виховання та розвиток особистості») Посібник. – Дрогобич, 2003.– С.190-596.

ЛІТЕРАТУРА:

- Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998.
- Ващенко Г. Виховний ідеал. – Полтава, 1993.
- Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник. – Дрогобич, 2003.
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи.: Пос. – К., 2006.

ТЕМА 16. ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ. ПСИХОЛОГІЯ ВЗАЄМОДІЇ КЕРІВНИКА З ПІДЛЕГЛИМИ

1-а половина заняття:

метод: *дискусія*

тип: *“круглий стіл”*

Питання для обговорення:

- 1.Управлінська концепція реформування освітньої політики України в ХХІ столітті.
- 2.Структурно-функціональна модель вищого навчального закладу. Принципи управління вищим навчальним закладом.
- 3.Структура управління ВНЗ. Органи громадського самоврядування у вищих навчальних закладах. Студентське самоврядування.

2-а половина заняття:

метод: *тренінг спілкування (вправи на розвиток сенситивності, креативності;)*

1. Відпрацювати прийоми техніки спілкування керівника з підлеглими. Прийоми формування атракції. Засоби, прийоми і методи управлінської взаємодії.
2. Проведення рольової гри «Моделювання ідеального керівника-менеджера».

Література:

- *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998.
- *Карамушка Л.М.* Психологія освітнього менеджменту. – К.: Либідь, 2004.
- *Крижко В.* Теорія і практика менеджменту в освіті. – К.: Освіта України, 2005.
- Психологія педагогічної діяльності та управління. – Рівне, 2001.
- *П'ятакова Г.* Рольові, імітаційні ігри та їх застосування у навчальному процесі вищої школи: навч.- метод. посібник. – Львів, 2005. – С.622-68.
- *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Пос. – К., 2006

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО - ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Навчальний проект уміщує різні види індивідуальної роботи студентів і представляє **портфоліо** майбутніх викладачів вищої школи.

Після завершення 1 семестру магістранти повинні

- Написати *рецензію на статтю за педагогічною тематикою.*

Магістранти мають можливість обрати для наукової рецензії статті, які присвячені *актуальним проблемам входження України до європейського освітнього простору, проблемам організації навчально-виховного процесу у вищій школі України в контексті сучасних змін.*

Матеріалом для рецензування потрібно обрати статті, які були опубліковані у Збірниках науково - педагогічних праць (2009-20015 рр.), Матеріалах міжнародних конференцій з педагогічної тематики, Вісниках Львівського університету (за 2005-20015 рр.), у теоретичному та науково-методичному часопису “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору” (2003-20015).

До рецензії потрібно подати ксерокопію статті. Об’єм роботи – до 1-1,5 арк. (А-4). Оцінюється рецензія до 20 балів.

- Написати *індивідуальне дослідження на тему:«Мотивація до навчання студентів 1-3 курсу на факультеті культури і мистецтв».*

Для виконання дослідження магістрантам рекомендують розробити анкету-опитування студентів 2-3 курсу факультету з метою вивчення мотивації студентів до навчальної діяльності. Проаналізувати результати опитувань, у вивновках вказавши на шляхи формування у студентів позитивної мотивації та оформити матеріали проведеного дослідження. Оцінюється дослідження до 30балів.

Після завершення 2 семестру магістранти повинні представити 2 плани-конспекти лекційного та практичного заняття за темою, що обирається згідно навчальних планів студентів факультету культури і мистецтв.

1. Магістранти повинні зібрати матеріал та оформити конспекти до лекційного заняття.

Важливо знати особливості лекційних занять, як форм навчання у вищій школі, та вимоги до їх проведення :

- 1). Потрібно створити психологічно-комфортну атмосферу взаємодії зі студентами, атмосфери співробітництва та спільного міркування.
- 2). Лектор повинен дотримуватися педагогічного такту, виявляти уважне, позитивне ставлення до студентів.
- 3). Він повинен дотримуватися принципів науковості та інформативності у викладанні, застосуванні сучасних наукових підходів.
- 4). Виклад основних положень має бути доказовим та аргументованим.
- 5). Лекція передбачає логічність, послідовність, системність висвітлення змісту навчальної інформації.
- 6). Пояснення, інтерпретація наукових положень мають бути доступними, ясними, чіткими.
- 7). До матеріалу лекції потрібно включати актуальні соціальні, моральні проблеми, інформацію, значущу для професійної діяльності, особистісного розвитку студентів.
- 8). Необхідно активізувати мислення студентів, спиратися на їхній життєвий досвід;
- 9). Навчальний матеріал лекції потрібно викладати емоційно.
- 10). Якість проведення лекції залежить і від застосування аудіовізуальних засобів та дидактичних матеріалів.

Звергніть увагу на чітку структуру лекції. Процес організації лекцій складається з трьох частин: ***вступна, основна, заключна.***

У вступній частині викладач:

- встановлює контакт з аудиторією: вибір пластичної пози, доброзичливої міміки, жестів відкритості до аудиторії, середнього

рівня мускульної мобілізації; позбуття просторових, термінологічних бар'єрів; показ особистого позитивного психо-емоційного стану і готовності до взаємодії; встановлення позиції "Ми";

- налагоджує зв'язок з пройденим навчальним матеріалом і новою інформацією, визначає її місце у системі тем, розділів навчального курсу; прогнозує її подальший розгляд;
- повідомляє тему лекції, створює у студентів позитивну установку на її вивчення;
- визначає основні питання, що будуть розглядатися під час лекції; повідомляє і дає коротку характеристику основної рекомендованої літератури;
- захоплює увагу студентів шляхом творчого поєднання різноманітних методичних прийомів: коротка емоційна розповідь про реальні події, історії з власного життя, цікаві факти тощо; виявлення новизни навчальної інформації (показ таких сторін, що перевищує очікування студентів); демонструє власний інтерес до теми, переживань, думок.

Вступна частина не повинна займати багато часу, лише 5-6- хв. Але від початку залежить подальший хід лекції. Головне завдання викладача на цьому етапі – залучення студентів до лекції, психологічна підготовка їх до сприймання основного навчального матеріалу. Зазначені етапи вступної частини є взаємопов'язані; дотримуватися їх варто в довільній формі; деякі з них діють одночасно.

Основна частина лекції тісно поєднана з вступною. Перехід до неї іноді є непомітним для студентів. Для організації активного сприймання ними нової навчальної інформації викладач може:

- поставити питання на яке немає готової відповіді, але яке загострює увагу;
- запросити студентів до повідомлення своїх міркувань щодо конкретних ідей;
- зробити екскурс в історію розвитку явищ, понять, що розглядаються на лекції;
- шляхом методу "мозкової атаки" стимулювати студентів до обміну, ідеями щодо визначеної викладачем проблеми.

Основна частина лекції є важливою частиною та тривалішою у часі. В цій частині викладач висвітлює зазначені на початку лекції питання, обґрунтовує необхідні теоретичні положення. Відповідно до сутності кожного питання викладач обирає доцільні методи, прийоми у єдності з необхідною формою викладу.

Впродовж *основної частини* викладач використовує такі ідеї:

- у процесі організації сприймання студентів спрямовує розвиток їхніх уявлень на виокремлення суттєвих (критеріальних) ознак явища, поняття;
- постійно дбає про адекватне розуміння слухачами навчальної інформації шляхом пояснення, інтерпретації суттєвих ознак явища, розгляду їх у різних виявах, поєднуючи методи, прийоми формування мислительних дій студентів (аналізу, синтезу, індукції, дедукції, аналогії, порівняння, розрізнення, узагальнення тощо);
- постійно контролює рівень розуміння, осмислення студентами навчального матеріалу шляхом візуального контакту з аудиторією, постановки питань: “Ваша думка?”, “А чому...?”, “Що краще...?”;
- у процесі висвітлення кожного питання розмірковує разом зі студентами про його об’єктивну і суб’єктивну значущість, зв’язок з професійною і практичною діяльністю;
- визначає різні альтернативні підходи, теорії розгляду понять, явищ, спонукає студентів до самостійної оцінки, вибору цих підходів;
- слідкує за логікою власного викладу, обґрунтування положень, міркування, мовлення; застосовує різні методи логічної побудови змісту навчальної інформації (індукції, дедукції), проте дбає про системність, послідовність, наступність у висвітленні; кожне положення аргументує, підтверджує;
- стимулює активне слухання та участь студентів в оволодінні знаннями, залучає їх до обговорення теоретичних положень, ідей, актуалізації власного життєвого досвіду;
- постійно підтримує психологічно-комфортну атмосферу під час лекції, контакт зі студентами: уникає жорсткого контролю, проте підтримує порядок; відгукується на висловлення студентів, їхні питання; показує розуміння внутрішнього стану студентів;
- постійно підтримує і розвиває інтерес студентів до навчального матеріалу, позитивну мотивацію процесу пізнання, пошуку.

У заключній частині викладач робить висновки до заняття, мотивує студентів питаннями, які допомагають з’ясувати, чи всім зрозуміла тема заняття

Емоційність викладу залежить саме від культури мовлення педагога. Воно повинно бути образним (наявність метафор, порівнянь, фразеологізмів, синонімів тощо), літературним, позбавлених русизмів, побутових слів. Через інтонацію викладач може виокремлювати важливі положення, думку, яку хоче донести студентам.

Дикція педагога повинна бути виразною, чіткою, зрозумілою. Говорити доцільно голосно, періодично змінюючи його тембр для концентрації уваги студентів, виокремлення необхідних ідей, показу педагогом власного ставлення до змісту його емоцій, коли це необхідно.

Важливою є *постановка проблемних питань*, які потрібні для залучення студентів до співпраці з викладачем з метою розгляду, висвітлення наукових положень. Необдумані питання для дискусій, діалогу зі студентами, стимулювання їхньої активності можуть бути шкідливими.

Варто використовувати *імпровізацію* під час лекції, але це не означає – говорити що-небудь без сенсу і мети. Імпровізація необхідна для розвитку міркування студентів, опори на їхню думку та розгортання цієї думки у напрямі завдань лекції.

Від *темпу лекції*, який слід цілеспрямовано регулювати, значною мірою залежить увага сприймання, розуміння, активність, поведінка студентів. Повільний темп викладу застосовується для запису студентами інформації, її осмислення, акцентування викладачем уваги слухачів на суттєві, критеріальні ознаки явищ, значущі положення. Для першокурсників темп лекції також повинен бути дещо повільним, менше ніж 50-60 слів в хвилину. Для старших курсів швидкість мовлення повинна зростати. Загалом варто обирати середній темп, лекцію не можна перетворювати у диктування змісту.

Ефективність лекції значною мірою залежить від *емоційного стану* викладача, психічної готовності до її проведення. Незалежно від настрою педагог приходить в аудиторію привітним, радісним, орієнтованим на працю. Навіть, якщо у Вас негативне самопочуття, відсутнє бажання взаємодіяти зі студентами, саморегуляція свого стану перед тим, як відкрити двері аудиторії, є обов'язковою. Створення позитивної установки на ефективне проведення лекції є важливим засобом успіху.

Майстерність лектора визначається його умінням демонструє педагогічний такт, повагу до студентів, толерантність. Без контролю імпульсивності емоцій неможливо досягнути цілеспрямованого керівництва процесом. Педагог не має права виявляти гнів, бурхливе роздратування, вдаватися до криків. Проте він повинен бути щирим по відношенню до студентів, здійснювати контроль за порядком, дисципліною під час лекції.

Педагог не стане авторитетним для студентів, якщо він ігнорує їхню поведінку, дисципліну під час лекції. Замість критики, пригнічення особистості таких студентів доцільно ненав'язливо залучати їх до участі в обговоренні питань, повідомленні власних міркувань, тобто не давати їм можливості бути відсутнім під час лекції.

Важливо пам'ятати, що сучасний студент прагне спілкуватися з таким педагогом, який володіє культурою поведінки, поважає студентів, розуміє їхні самопочуття, є відкритим до їхніх думок. Водночас він повинен бути справжнім вченим, розумним співбесідником, компетентним фахівцем, впевненим у своїх силах, вимогливим до себе і до студентів.

Оцінюються конспекти до 3 балів.

2. Готуючись до семінарського заняття, яке є одним із основних видів практичних занять у сучасному ВНЗ, студенти повинні ознайомитися з його особливостями. Слово «семінар» походить від латинського *seminarium* — розсадник. переносно – “школа”) – це особлива форма навчальних практичних занять, яка полягає у самостійному вивченні студентами за завданнями викладача окремих питань і тем лекційного курсу з наступним оформленням навчального матеріалу у вигляді рефератів, доповідей, повідомлень тощо. Застосування цього слова для назви заняття ймовірно пов'язане з функціями знань, які передаються («засіваються») викладачем своїм студентам. Семінар призначається для поглибленого вивчення тієї чи іншої дисципліни і оволодіння її методологією. Його основна мета — забезпечення студентам можливостей оволодіти навичками і вміннями використання отриманих на лекціях теоретичних знань в межах обраної спеціальності.

Основними дидактичними цілями їх проведення є:

забезпечити *педагогічні умови* для поглиблення і закріплення знань студентів з основ даного курсу, набутих під час лекцій та у процесі вивчення навчальної інформації, що виноситься на самостійного опрацювання;

спонукати студентів до *колективного творчого обговорення* найбільш складних питань навчального курсу, активізація їх до самостійного вивчення наукової та методичної літератури, формування у них навичок самоосвіти;

оволодіння *методами аналізу фактів, явищ і проблем*, що розглядаються та формування умінь і навичок до здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності.

Семінарські заняття виконують такі **основні функції**:

- *навчальну* (поглиблення, конкретизацію, систематизацію знань, засвоєних під час лекційних занять та у процесі самостійної підготовки до семінару);

- *розвивальну* (розвиток логічного мислення студентів, набуття ними умінь працювати з різними літературними джерелами, формування умінь і навичок аналізу фактів, явищ, проблем тощо);

- *виховну* (патріотичне виховання, виховання економічної, екологічної культури і мислення, прищеплення інтересу до вивчення конкретної дисципліни та до фаху, формування потреби здорового способу життя тощо);
- *діагностично-корекційну* (контроль за якістю засвоєння студентами навчального матеріалу, виявлення прогалин його засвоєнні та їх подолання) та ін.

Отож, визначаючи **методичну концепцію** організації і проведення семінарських занять, слід виходити з того, що:

- 1) під час вивчення різних дисципліни студенти повинні засвоїти їх **провідні ідеї** (зміст понять, положень, законів, теорій та ін.); знати галузі їх використання; вміти застосовувати набуті знання, вміння й навички під час вивчення фахових дисциплін, у майбутній практичній діяльності тощо;
- 2) до семінарських занять ставляться **загально дидактичні вимоги** (науковість, доступність, єдність форми і змісту, забезпечення зворотного зв'язку, проблемність та ін.);
- 3) у методиці проведення семінарських занять є **певні особливості**, зумовлені логікою викладання конкретної дисципліни;
- 4) необхідно забезпечити високий рівень **мотивації** (вивчення теми слід розпочинати із з'ясування її значення для засвоєння даної чи інших дисциплін, у майбутній професійній діяльності тощо);
- 5) дотримання принципу професійної спрямованості та здійснення різнорівневих міжпредметних зв'язків з іншими дисциплінами, практичним навчанням забезпечує формування єдиної системи знань умінь та навичок студентів;
- 6) важливим є також формування професійної культури і мислення;
- 7) у процесі проведення семінарського заняття необхідно забезпечувати органічну єдність теоретичного і дослідницько-експериментального пізнання;
- 8) семінарські заняття мають гармонійно поєднуватися з лекційними, практичними і лабораторними заняттями та самостійною роботою студентів.

Відмінною особливістю семінару як форми навчальних занять є: активна участь самих студентів у з'ясуванні сутності проблем, питань, що були винесені на розгляд; викладач надає студентам можливість вільно висловлюватися під час розгляду питань, що винесені на обговорення, допомагає їм вірно будувати свої міркування; така навчальна мета семінару вимагає, щоб студенти були добре підготовлені до заняття; якщо студенти не підготовлені до заняття, то семінарське заняття перетворюється у фронтальну бесіду (викладач задає питання, студенти відповідають на них).

Існує багато різновидностей семінарських занять, які відрізняються як за змістом, так і за формою організації роботи. У процесі проходження практики під час викладання тої чи іншої дисципліни рекомендується використовувати види семінарських занять, які проводяться в різних

формах: *розгорнута бесіда за повідомленим планом; невеличкі доповіді студентів з теми семінару з наступним обговоренням; повідомлення студентів з теми; заслуховування рефератів тощо.* Студенти, що виступають по черзі, демонструють свої знання. Недоліком такого заняття є імовірність недостатньої активності частини студентів.

Інтелектуальній активності студентів сприяє організація семінару у вигляді **«круглого столу»**. За такої форми занять учасники семінару діють ближче до реальних умов сучасного професійного спілкування на виробництві, привчаються до колективного висловлювання і прийняття рішень.

Іншою формою організації семінарського заняття, яка є адекватною моделлю спілкування людей у колективі, є **семінар-дискусія**. Під час такого заняття через діалогічне спілкування обговорюються і розв'язуються теоретичні і практичні проблеми курсу. Беручи участь у дискусії, студенти вчаться виражати свої думки, відстоювати свої погляди, аргументовано спростовувати хибну, з їхньої точки зору, позицію.

Семінар на старших курсах поступово готує студентів до **спец-семінару**, який має за мету формувати дослідницький підхід до навчального матеріалу стосовно окремих проблем науки. Спецсемінар, яким керує авторитетний спеціаліст, набуває змісту наукової школи. Ця форма роботи привчає студентів до колективного мислення і творчості, розкриває для них перспективи і можливості участі в дослідженні наукових проблем.

Семінари-бесіди – найпростіша форма семінару, побудована на основі *евристичної бесіди* (студенти дають відповіді на запитання, що мають проблемний характер і вимагають творчого, продуктивного мислення, як-от: “Чому ...?”, “Як Ви вважаєте...?”, “Чим можна пояснити... ?” тощо); на основі *дискусії* (від лат. *розгляд, дослідження*) є вищим рівнем евристичної бесіди; найбільш поширеними і ефективними є: *“круглий стіл”, форум, дебати, симпозіум.*

Семінари-симпозіуми базуються на обміні думками між усіма учасниками, що привчає студентів самостійно мислити, сприяє розвитку аналітичних навичок, розвиває здатність до виваженої аргументації, обстоювання власної точки зору, адекватно оцінювати себе та поважати думки інших) Семінар може проводитися також шляхом розгляду питань у вигляді невеликих *доповідей* студентів та подальшого обговорення учасниками семінару.

Семінари **з використанням ігрових ситуацій** проводяться у формі *пізнавальної гри* за типом телевізійних ігор (наприклад: “Що, де, коли?”, “Брейн-ринг”, “КВК” та ін.); ефективним різновидом є *рольові ігри*, що проводяться у формі *наукових конференцій* (на них студенти-доповідачі

виступають у ролі *експертів* з того чи іншого питання; їхні доповіді рецензуються і оцінюються групою рецензентів – до 3-х чоловік); студенти, які незгідні з деякими положеннями, висвітленими у доповідях експертів, виступають у ролі опонентів; веде конференцію студент-головуючий, який надає слово усім учасникам гри, підводить підсумки після кожної доповіді, організовує обговорення тощо). Різновидом рольових ігор є *прес-конференції* (студент, який виконує роль *прес-секретаря* веде конференцію; студенти-журналісти ставлять запитання експертам з проблем, що винесені на розгляд семінару)

Наукові семінари характеризуються високим рівнем узагальнення знань, умінь, навичок; дидактичні цілі і завдання цього заняття реалізуються шляхом *заслуховування* і широкого *аналізу* звітів студентів про проведену науково-пошукову роботу. Часто вони проводяться у формі наукових конференцій; на них студенти виступають з доповідями, у яких висвітлюють результати виконаної ними науково-пошукової роботи, підготовки до студентських наукових конференцій тощо

Міжпредметні семінари проводяться одним або різними викладачами; на них обговорюється навчальна інформація, яка є предметом вивчення декількох дисциплін.

Оцінюються конспекти до 2 балів.

ТЕСТ НА СХИЛЬНІСТЬ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інструкція: “Примірте” на себе якості, що запропоновані нижче і оцініть ступінь їх виразності за такою шкалою оцінок: 5 – так; ; 4 – в основному так; 3 – важко сказати;

2 – швидше за все – ні; 1 – ні.

1. Чи вважають інші, що ви людина образлива, вразлива у спілкуванні (у відповідь на критику, зауваження)?
2. Чи у вас довго зберігається у душі осадок від різного роду переживань, що виникають при спілкуванні (досада, радість, смуток)?

3. Чи часто у вас буває піднесення і спад настрою?
4. Чи важко і довго ви переживаєте критику на свою адресу?
5. Чи сильно вас стомлює галаслива весела компанія?
6. Ви помітно відчуваєте утруднення, соромитеся, коли доводиться знайомитися з людьми?
7. Вам легше і приємніше дізнаватися про щось із книжки, ніж спитати про це в інших?
8. Чи часто ви відчуваєте бажання відпочити, побути наодинці?
9. Ви довго добираєте потрібні слова, коли вам доводиться розмовляти?
10. Ви віддаєте перевагу вузькому колу постійних знайомих перед широким колом нових?

Залежно від набраної кількості балів можна зробити висновок:

40-50 балів – вам не дуже підійдуть професії з частими і напруженими міжособовими контактами;

30-40 – ви будете відчувати певний постійний дискомфорт, який доведеться переборювати зусиллям волі;

20-30 – робота завдаватиме певних незручностей, але в цілому задовольнить вас;

10-20 – вам підходить робота, пов'язана зі спілкуванням.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА
ФРАНКА**

**Кафедра загальної та соціальної
педагогіки**

ЗАВДАННЯ

для самостійної та індивідуальної роботи
з курсу «Педагогіка та психологія вищої школи»
для магістрантів I курсу факультету культури і
мистецтв

Укладач: доц. П'ятакова Г.П.

Затверджено
на засіданні кафедри загальної та соціальної педагогіки
“ _____ ” _____ 20____, протокол №

Завідувач кафедри _____ доц. Равчина Т.В.

Самостійна робота

1. Тема: Педагогіка вищої школи як наука (2 год.)

1. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури до теми.

2. Розглянути 2 питання:

Завдання педагогіки вищої школи України через призму:

а) аналізу спрямованості сучасних наукових досліджень;

б) найновіших трактувань змісту понять предмета та об'єкта педагогічної науки як вітчизняних, так і зарубіжних.

3. Навчитися встановлювати контакт з аудиторією, виконувати ролі: викладач-ментор, координатор, модератор, тренер

(П'ятакова Г. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. – Львів, 2008 – С. 31-33).

4. Самостійно підготуйте відповідь на питання: Інклюзивна освіта.

Особливості роботи з дітьми з певними вадами розвитку.

5. Бути готовими до опрацювання в аудиторних умовах (індивідуальні завдання) основних методів педагогічних досліджень: анкетування, рейтингу-модулю, соціометрії, метод вимірювання тощо на прикладі вивчення та аналізу результатів педагогічних досліджень, проведених соціологічними центрами, аспірантами та студентами-практикантами (за вибором студентів).

Завдання для самостійної роботи (1 год.):

1. Розробити анкету-опитування студентів 2-3 курсу факультету культури і мистецтв з метою вивчення мотивації студентів до навчальної діяльності.

Література:

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998 .

2. Кремень В.Г. Вища освіта і наука – пріоритетні сфери розвитку суспільства у ХХІ столітті // Вища школа. – 2002. – № 4-5. – С.3-33.

3. Кремень В.Г. Філософія освіти ХХІ століття // Освіта України. – 2002. – 28 грудня.

4. Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса, 2002.

5. Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.Ю. Основи педагогічних досліджень. – К., 1998.

6. Фицула М.М. Педагогіка вищої школи.: Пос. – К., 2006.

7. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – К., 2006.

2.-3. Тема: Сучасний світовий освітній простір і шляхи підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти в світлі Болонського процесу (4 год.)

1. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури до теми.

2. Розглянути питання для обговорення:

- ✓ Еволюція систем управління освітою: реформи систем освіти – основні напрями перетворень. Прогнозування розвитку освіти.
- ✓ Розвиток вищої школи: загальні тенденції. Вища школа розвинених зарубіжних країн і держав пострадянського простору (країна за вибором студентів).
- ✓ ВНЗ України і Болонський процес, цілі, завдання, проблеми на шляху підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти.
- ✓ Місія університетської освіти. Світові та вітчизняні моделі університетської освіти.
- ✓ Структура та особливості навчально-виховного процесу у провідних університетах України (за вибором студента).
- ✓ Розвиток математичної освіти у Львівському університеті. Історія становлення факультету прикладної математики та інформатики у Львівському університеті імені Івана Франка.

3. Оскільки заняття проводиться як групова форма роботи, конференція на окреслену тему, ознайомитися з особливостями такого заняття (*П'ятакова Г. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. – Львів, 2008 – С. 33-34*).

Завдання для самостійної роботи (2)

1. Підготувати виступ до одного з питань, які розглядаються в плані заняття, посилаючись на розвиток освіти в країні, яку студенти обирають самостійно.

2. Студенти можуть обрати для виступу особливості розвитку одного з провідних університетів світу та України.

Для цього потрібно засвоїти матеріал, поданий у лекції на тему «Розвиток університетської освіти в Україні та світі».

моделі розвитку університетів: традиційна, або класична, модель (А.М. Алексюк, О.В. Третяк та ін.), раціоналістична модель університетської освіти (П. Блум, Р. Ганьє, Б. Скіннер та ін.), феноменологічна модель університетської освіти (А. Комбс, А. Маслоу, К. Роджерс та ін.), розвиваюча модель університетської освіти (Л.С. Виготський, В.В. Давидов, Д.Б. Ельконін, Л.В. Занков, В.В. Рубцов та ін.), модель Болоньї, Паризька модель, Оксфордська модель, модель університету як державно-відомчої установи.

Література:

1. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. пос./ За ред. В.Г.Кременя – Тернопіль: навчальна книга – Богдан, 2004.
2. Корсак К. Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів. – К., 1997.
3. Ковальчук Л.О., Ковальчук О.Б.. Система освіти зарубіжних країн: Навч. пос. – Львів, 2003.
4. Кошманова Т.С. Розвиток педагогічної освіти у США (1960-1998 рр). – Львів, 2000.

5. Мещанинов О.П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні: Монографія. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005.

6. Педагогіка для громадянського суспільства // під ред. Кошманової Т.С., Брайнс. – Львів, 2005.

7. www.dialogs.org.ua

8. www.osvita.org.ua

4. Тема: Психолого-педагогічні особливості студентів як суб'єктів навчання і виховання (2 год.)

1. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури до теми.

2. Підготуватися до відповідей на питання та обґрунтувати думку:

- ✓ Проаналізувати фактори розвитку особистості у юнацькому віці;
- ✓ Визначити поняття “ідентичність”, “ідентифікація” та проаналізувати специфіку протікання кризи ідентичності у студентів 1-3 курсів;
- ✓ Що таке, на ваш погляд, криза пошуку близької людини і як вона протікає на фоні соціального тиску і впливів?

3. Підготуватися до дискусії:

Самостійність як особистісна якість у юнацькому віці: ілюзія чи реальність?

“Експерти” повинні самостійно (домашнє завдання для групи) добрати три аргументи на користь власної тези.

Завдання для самостійної роботи (2 год.):

1. Студенти повинні ознайомитися з різними типами дискусій («круглий стіл», «засідання експертної групи», «форум», «дебати») (П'ятакова Г. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. – Львів, 2008 – С. 11-14).

2. Обдумати та обґрунтувати проблему дискусії для практичного заняття:

“Що таке, на ваш погляд, криза пошуку близької людини і як вона протікає на фоні соціального тиску і впливів”.

3. Бути готовими до дискусії “Криза пошуку близької людини”.

Ця робота допомагає майбутньому педагогові через рефлексії, через вивчення проблеми особливостей психічного розвитку і формування особистості студентів окреслити механізми соціалізації, замислитися та зрозуміти студентів, які знаходяться у кризовому стані пошуку близької людини. Пропонуємо студентам пригадати свій стан у такому випадку (якщо мали такий досвід). Як потрібно діяти, на ваш погляд? Чим допомогти студентів(ці), якщо ситуації бувають психологічно-гострими, а поведінка непередбачуваною? Чи може викладач-порадник допомогти вийти зі стану тривожності, депресії?

Література:

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998

2. Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.

3. П'ятакова Г. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. – Львів, 2008

4. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Пос.– К., 2006.

5. Тема: Особливості навчального процесу у вищій школі (2 год.)

1. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури до теми.

2. Підготуватися до відповідей на питання:

3. Продумати як правильно підготувати до заняття (за самостійно обраною темою), враховуючи вимоги до компонентів логіки навчального процесу. Скласти тези такої підготовки.

ЛІТЕРАТУРА:

- Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998.
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- Студент як суб'єкт педагогічної взаємодії у вищій школі / Мищишин І.Я. Навч. –метод. матеріали. – Львів, 2007.
- Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Пос.– К., 2006.

6. Тема: Зміст освіти у вищій школі. Особливості побудови змісту навчання у контексті прогресивних філософій освіти

1. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури до теми.

2. Підготуватися до відповідей на питання:

- ✓ Основні характеристики сучасної дидактичної системи у вищій школі України;
- ✓ Досвід державних і приватних закладів освіти.

3. Оскільки заняття проводиться як групова форма роботи, *імітаційно-рольова гра* на окреслену тему, ознайомитися з особливостями такого заняття (П'ятакова Г. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. – Львів, 2008 – С. 43-45).

4. Ознайомитися із завданням: презентація проектів побудови дидактики вищої школи і методики викладання курсів у:

- ✓ класичному варіанті проблемного навчання Дж.Дьюї (поч.ХХ ст.) – перша група,

- ✓ дидактичних концепцій соціального реконструктивізму (сер. ХХ ст.)– друга група,
- ✓ соціального конструктивізму (поч. ХХІ ст.) – третя група.

5. Магістранти повинні визначитися з концепцією філософії освіти викладача у вищій школі. Потрібно обрати серед філософських течій (*прагматизм, конструктивізм, прогресивізм, біхевіоризм, реконструктивізм, соціал-реконструктивізм тощо*) одну та обґрунтувати особливості діяльності викладача за цією філософією. Акцентуйте увагу на принципах організації взаємодії зі студентами, відповідно до їхніх індивідуально-типологічних особливостей.

6. Підготувати проект побудови дидактики вищої школи, посилаючись на особливості філософських течій в освіті - *прогресивізму, прагматизму, конструктивізму, реконструктивізму*, а також ознайомитися з навчальними програмами викладання фахових дисциплін.

Література:

1. Кошманова Т.С. Розвиток педагогічної освіти у США (1960-1998 рр). – Львів, 2000.
2. Кремень В.Г. Філософія освіти ХХІ століття // Освіта України. – 2002. – 28 грудня.
3. Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
4. Педагогіка для громадянського суспільства / Під ред. Кошманової Т.С., Брайнс. – Львів, 2005.
5. Філософія освіти ХХІ століття: проблеми і перспективи: Методол. семінар, 22 листопада 2000 р. Зб. наук. праць. Вип. 3 / За заг. ред. В. Андрущенко. – К.: Знання, 2000. – 520 с.
6. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Пос.– К., 2006.

7. Тема: Сучасні технології навчання у вищій школі(2 год.).

1. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури до теми.
2. Підготуватися до відповідей на питання семінару.
3. Магістранти повинні бути готовими продемонструвати механізми дії інтерактивних методів навчання: кейс-метод, “мозковий штурм”, “снігова куля”.

ЛІТЕРАТУРА:

- Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998 .
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.

- *Пехота О.М.* Освітні технології. – К., 2001.
- *П'ятакова Г.П.* Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. Навчально - метод. посібник. – Львів, 2008.
- *П'ятакова Г.П., Заячківська Н.М.* Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі. – Львів, 2003.
- *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Пос. – К., 2006.

8. Тема: Сучасні підходи до класифікації методів навчання у вищій школі(2 год.).

1. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури до теми.

2. Підготуватися до відповідей на питання:

3. Магістранти повинні бути готовими продемонструвати механізми дії методів навчання: бесіди, розповіді, пояснення, інструктажу, мозкового штурму тощо.

9. Тема: Особливості лекції як традиційної форми заняття у вищій школі. Методика підготовки викладача до лекції. (2 год.).

1. Підготувати ґрунтовні відповіді на питання семінарського заняття.

2. Магістранти повинні визначитися з темою лекційного заняття (за фахом магістранта) та підготувати фрагмент заняття із застосуванням в умовах аудиторії інтерактивних методик (за вибором студента).

3. Презентація проекту: проведення фрагменту лекційного заняття, розробленого магістрантами самостійно, із застосуванням інтерактивних методів ("мікрвикладання").

ЛІТЕРАТУРА:

- *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998 .
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- *Пехота О.М.* Освітні технології. – К., 2001.
- *П'ятакова Г.П.* Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. Навчально - метод. посібник. – Львів, 2008.
- *П'ятакова Г.П.* Практикум зі спецкурсу "Основи педагогічної майстерності". – Львів, 2005.
- *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Пос. – К., 2006.

10.Тема:Особливості проведення семінарів, практичних, лабораторних занять у вищому навчальному закладі (2 год.).

1. Підготувати ґрунтовні відповіді на питання семінарського заняття.
2. Студенти повинні визначитися з темою практичного заняття (за фахом) та підготувати фрагмент заняття із застосуванням в умовах аудиторії конкретного метода навчання (за вибором студента).
3. Магістрантам потрібно зібрати матеріал та продумати структуру заняття на визначену тему (за вибором студента).

ЛІТЕРАТУРА:

- *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998.
- *Кузьмінський А.І.* Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К., 2005.
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- *П'ятакова Г.П.* Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. Навчально - метод. посібник. – Львів, 2008.
- *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Пос.– К., 2006.

11.Тема: Особливості впровадження інтерактивних технологій на заняттях в університеті (2 год.).

1. Підготувати ґрунтовні відповіді на питання семінарського заняття.
2. Магістранти повинні визначитися з темою практичного заняття (за фахом магістранта) та підготувати фрагмент заняття із застосуванням в умовах комп'ютерного класу або аудиторії інтерактивних методик (за вибором студента).

12-13.Тема: Особливості діяльності, педагогічна культура викладача вищої школи (2 год.).

1. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури до теми.
2. Підготуватися до відповідей на питання семінару.
3. Підготувати вправи на оволодіння педагогічною технікою (*тренінг спілкування, сенситивності, креативності*) та бути готовими проводити їх в аудиторії.
4. Моделювання стилю, рівнів та елементів структури педагогічного спілкування. Емпатія, рефлексійне спілкування, нереклексійне спілкування.

Завдання для самостійної роботи (1 год.):

1. Ознайомитися з пам'яткою та вивчити правила застосування невербалики (Див. П'ятакова Г.П. Практикум зі спецкурсу "Основи педагогічної майстерності". Тема № 5, стор. 56-58).
2. Ознайомитися з вправами та навчитися застосовувати в аудиторних умовах невербальні засоби спілкування (Див. П'ятакова Г.П. Практикум зі спецкурсу "Основи педагогічної майстерності". Тема № 5, стор. 14-19) – 2 години.
3. Ознайомитися з посіб. Ковальчук Л. Основи педагогічної майстерності. – Львів, 2007. – С.169-236.

Література:

- *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998 .
- *Галузинський В.М., Євтух М.Б.* Основи педагогіки і психології вищої школи.– К., 1995.
- Ковальчук Л. Основи педагогічної майстерності. – Львів, 2007.
- *Кузьмінський А.І.* Педагогіка вищої школи.: Навч. посіб. – К., 2005.
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- *П'ятакова Г.П.* Практикум зі спецкурсу "Основи педагогічної майстерності", Львів, 2005.
- *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Пос.– К., 2006.

14.Тема: Методи діагностики навчальних досягнень студентів. Компоненти, функції і види контролю(2 год.).

1. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури до теми.
2. Підготуватися до відповідей на питання семінару.
3. Магістранти повинні: ознайомитися з робочими та навчальними програмами за спеціальністю; вивчити вимоги до оцінювання студентів 1-4 курсів на факультеті.

Література:

- *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998 .
- *Галузинський В.М., Євтух М.Б.* Основи педагогіки і психології вищої школи.– К., 1995.
- *Кузьмінський А.І.* Педагогіка вищої школи.: Навч. посіб. – К., 2005.
- Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
- *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Пос.– К., 2006.

15.Тема: Сучасні проблеми, шляхи і засоби виховання студентської молоді (2 год.).

1. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури до теми.
2. Підготуватися до відповідей на питання семінару.
3. Ознайомитися з особливостями проведення вправ з тренінгу спілкування. (П'ятакова Г. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. – Львів, 2008 – С. 96-114).
4. Бути готовими провести вправи з тренінгу спілкування (вправи на розвиток сенситивності, креативності у кн.: П'ятакова Г.П. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. Навчально - метод. посібник. – Львів, 2008. – С. 111-114).
5. Бути готовими до дискусії: Самовиховання, самовдосконалення, погляд на питання з точки зору філософії, психології, педагогіки – спільне, відмінне.
6. Магістранти повинні ознайомитися з книгами Г.Ващенка, О.Вишневецького з виховання(за вибором студента): Ващенко Г. Вибрані педагогічні твори. – Л., 1997; Ващенко Г. Виховний ідеал. – Полтава, 1993; Ващенко Г. Загальні методи навчання. – К., 1997; Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. (Ч.2. «Сучасне українське виховання та розвиток особистості») Посібник. – Дрогобич, 2003.– С.190-596.

Література:

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998.
2. Ващенко Г. Виховний ідеал. – Полтава, 1993.
3. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки.
4. Посібник. – Дрогобич, 2003.
5. Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
6. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи.: Пос. – К., 2006

15.Тема: Основи педагогічного менеджменту у системі вищої освіти. Психологія взаємодії керівника з підлеглими (2 год.).

1. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури до теми.
2. Підготуватися до відповідей на питання семінару.
3. Відпрацювати прийоми техніки спілкування керівника з підлеглими. Прийоми формування атракції. Засоби, прийоми і методи управлінської взаємодії.
4. Проведення рольової гри «Моделювання ідеального керівника-менеджера».

Література:

- Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. – К., 1998.

- *Карамушка Л.М.* Психологія освітнього менеджменту. – К.: Либідь, 2004.
- *Крижко В.* Теорія і практика менеджменту в освіті. – К.: Освіта України, 2005.
- Психологія педагогічної діяльності та управління. – Рівне, 2001.
- *П'ятакова Г.* Рольові, імітаційні ігри та їх застосування у навчальному процесі вищої школи: навч.- метод. посібник. – Львів, 2005. – С.622-68.
- *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Пос. – К., 2006.

Індивідуальне навчально - дослідне завдання

Навчальний проект уміщує різні види індивідуальної роботи студентів і представляє **портфоліо** майбутніх викладачів вищої школи.

Після завершення 1 семестру магістранти повинні

- Написати *рецензію на статтю за педагогічною тематикою.*

Магістранти мають можливість обрати для наукової рецензії статті, які присвячені *актуальним проблемам входження України до європейського освітнього простору, проблемам організації навчально-виховного процесу у вищій школі України в контексті сучасних змін.*

Матеріалом для рецензування потрібно обрати статті, які були опубліковані у Збірниках науково - педагогічних праць (2009-20016 рр.), Матеріалах міжнародних конференцій з педагогічної тематики, Вісниках Львівського університету (за 2005-20016 рр.), у теоретичному та науково-методичному часопису “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору” (2003-20015).

До рецензії потрібно подати ксерокопію статті. Об’єм роботи – до 1-1,5 арк. (А-4). Оцінюється рецензія до 20 балів.

- Написати *індивідуальне дослідження на тему: «Мотивація до навчання студентів 1-3 курсу на факультеті культури і мистецтв».*

Для виконання дослідження магістрантам рекомендують розробити анкету-опитування студентів 2-3 курсу факультету з метою вивчення мотивації студентів до навчальної діяльності. Проаналізувати результати опитувань, у вивновках вказавши на шляхи формування у студентів позитивної мотивації та оформити матеріали проведеного дослідження. Оцінюється дослідження до 30балів.

Після завершення 2 семестру магістранти повинні представити 2 плани-конспекти лекційного та практичного заняття за темою, що

обирається згідно навчальних планів студентів факультету культури і мистецтв.

1. Магістранти повинні зібрати матеріал та оформити конспекти до лекційного заняття.

Важливо знати особливості лекційних занять, як форм навчання у вищій школі, та вимоги до їх проведення :

- 1). Потрібно створити психологічно-комфортну атмосферу взаємодії зі студентами, атмосферу співробітництва та спільного міркування.
- 2). Лектор повинен дотримуватися педагогічного такту, виявляти уважне, позитивне ставлення до студентів.
- 3). Він повинен дотримуватися принципів науковості та інформативності у викладанні, застосуванні сучасних наукових підходів.
- 4). Виклад основних положень має бути доказовим та аргументованим.
- 5). Лекція передбачає логічність, послідовність, системність висвітлення змісту навчальної інформації.
- 6). Пояснення, інтерпретація наукових положень мають бути доступними, ясними, чіткими.
- 7). До матеріалу лекції потрібно включати актуальні соціальні, моральні проблеми, інформацію, значущу для професійної діяльності, особистісного розвитку студентів.
- 8). Необхідно активізувати мислення студентів, спиратися на їхній життєвий досвід;
- 9). Навчальний матеріал лекції потрібно викладати емоційно.
- 10). Якість проведення лекції залежить і від застосування аудіовізуальних засобів та дидактичних матеріалів.

Зверніть увагу на чітку структуру лекції. Процес організації лекцій складається з трьох частин: **вступна, основна, заключна.**

У *вступній* частині викладач:

- встановлює контакт з аудиторією: вибір пластичної пози, доброзичливої міміки, жестів відкритості до аудиторії, середнього рівня мускульної мобілізації; позбуття просторових, термінологічних бар'єрів; показ особистого позитивного психо-емоційного стану і готовності до взаємодії; встановлення позиції "Ми";
- налагоджує зв'язок з пройденим навчальним матеріалом і новою інформацією, визначає її місце у системі тем, розділів навчального курсу; прогнозує її подальший розгляд;
- повідомляє тему лекції, створює у студентів позитивну установку на її вивчення;
- визначає основні питання, що будуть розглядатися під час лекції; повідомляє і дає коротку характеристику основної рекомендованої літератури;
- захоплює увагу студентів шляхом творчого поєднання різноманітних методичних прийомів: коротка емоційна розповідь про реальні події, історії з власного життя, цікаві факти тощо; виявлення новизни навчальної

інформації (показ таких сторін, що перевищує очікування студентів); демонструє власний інтерес до теми, переживань, думок.

Вступна частина не повинна займати багато часу, лише 5-6- хв. Але від початку залежить подальший хід лекції. Головне завдання викладача на цьому етапі – залучення студентів до лекції, психологічна підготовка їх до сприймання основного навчального матеріалу. Зазначені етапи вступної частини є взаємопов'язані; дотримуватися їх варто в довільній формі; деякі з них діють одночасно.

Основна частина лекції тісно поєднана з вступною. Перехід до неї іноді є непомітним для студентів. Для організації активного сприймання ними нової навчальної інформації викладач може:

- поставити питання на яке немає готової відповіді, але яке загострює увагу;
- запросити студентів до повідомлення своїх міркувань щодо конкретних ідей;
- зробити екскурс в історію розвитку явищ, понять, що розглядаються на лекції;
- шляхом методу “мозкової атаки” стимулювати студентів до обміну, ідеями щодо визначеної викладачем проблеми.

Основна частина лекції є важливою частиною та тривалішою у часі. В цій частині викладач висвітлює зазначені на початку лекції питання, обґрунтовує необхідні теоретичні положення. Відповідно до сутності кожного питання викладач обирає доцільні методи, прийоми у єдності з необхідною формою викладу.

Впродовж *основної частини* викладач використовує такі ідеї:

- у процесі організації сприймання студентів спрямовує розвиток їхніх уявлень на виокремлення суттєвих (критеріальних) ознак явища, поняття;
- постійно дбає про адекватне розуміння слухачами навчальної інформації шляхом пояснення, інтерпретації суттєвих ознак явища, розгляду їх у різних виявах, поєднуючи методи, прийоми формування мислительних дій студентів (аналізу, синтезу, індукції, дедукції, аналогії, порівняння, розрізнення, узагальнення тощо);
- постійно контролює рівень розуміння, осмислення студентами навчального матеріалу шляхом візуального контакту з аудиторією, постановки питань: “Ваша думка?”, “А чому...?”, “Що краще...?”;
- у процесі висвітлення кожного питання розмірковує разом зі студентами про його об’єктивну і суб’єктивну значущість, зв’язок з професійною і практичною діяльністю;
- визначає різні альтернативні підходи, теорії розгляду понять, явищ, спонукає студентів до самостійної оцінки, вибору цих підходів;
- слідує за логікою власного викладу, обґрунтування положень, міркування, мовлення; застосовує різні методи логічної побудови змісту навчальної інформації (індукції, дедукції), проте дбає про системність, послідовність, наступність у висвітленні; кожне положення аргументує, підтверджує;

- стимулює активне слухання та участь студентів в оволодінні знаннями, залучає їх до обговорення теоретичних положень, ідей, актуалізації власного життєвого досвіду;
- постійно підтримує психологічно-комфортну атмосферу під час лекції, контакт зі студентами: уникає жорсткого контролю, проте підтримує порядок; відгукується на висловлення студентів, їхні питання; показує розуміння внутрішнього стану студентів;
- постійно підтримує і розвиває інтерес студентів до навчального матеріалу, позитивну мотивацію процесу пізнання, пошуку.

У заключній частині викладач робить висновки до заняття, мотивує студентів питаннями, які допомагають з'ясувати, чи всім зрозуміла тема заняття

Емоційність викладу залежить саме від культури мовлення педагога. Воно повинно бути образним (наявність метафор, порівнянь, фразеологізмів, синонімів тощо), літературним, позбавлених русизмів, побутових слів. Через інтонацію викладач може виокремлювати важливі положення, думку, яку хоче донести студентам.

Дикція педагога повинна бути виразною, чіткою, зрозумілою. Говорити доцільно голосно, періодично змінюючи його тембр для концентрації уваги студентів, виокремлення необхідних ідей, показу педагогом власного ставлення до змісту його емоцій, коли це необхідно.

Важливою є *постановка проблемних питань*, які потрібні для залучення студентів до співпраці з викладачем з метою розгляду, висвітлення наукових положень. Необдумані питання для дискусій, діалогу зі студентами, стимулювання їхньої активності можуть бути шкідливими.

Варто використовувати *імпровізацію* під час лекції, але це не означає – говорити що-небудь без сенсу і мети. Імпровізація необхідна для розвитку міркування студентів, опори на їхню думку та розгортання цієї думки у напрямі завдань лекції.

Від *темпу лекції*, який слід цілеспрямовано регулювати, значною мірою залежить увага сприймання, розуміння, активність, поведінка студентів. Повільний темп викладу застосовується для запису студентами інформації, її осмислення, акцентування викладачем уваги слухачів на суттєві, критеріальні ознаки явищ, значущі положення. Для першокурсників темп лекції також повинен бути дещо повільним, менше ніж 50-60 слів в хвилину. Для старших курсів швидкість мовлення повинна зростати. Загалом варто обирати середній темп, лекцію не можна перетворювати у диктування змісту.

Ефективність лекції значною мірою залежить від *емоційного стану* викладача, психічної готовності до її проведення. Незалежно від настрою педагог приходить в аудиторію привітним, радісним, орієнтованим на працю. Навіть, якщо у Вас негативне самопочуття, відсутнє бажання взаємодіяти зі студентами, саморегуляція свого стану перед тим, як відкрити двері аудиторії, є обов'язковою. Створення позитивної установки на ефективне проведення лекції є важливим засобом успіху.

Майстерність лектора визначається його умінням демонструє педагогічний такт, повагу до студентів, толерантність. Без контролю імпульсивності емоцій неможливо досягнути цілеспрямованого керівництва процесом. Педагог не має права виявляти гнів, бурхливе роздратування, вдаватися до криків. Проте він повинен бути щирим по відношенню до студентів, здійснювати контроль за порядком, дисципліною під час лекції.

Педагог не стане авторитетним для студентів, якщо він ігнорує їхню поведінку, дисципліну під час лекції. Замість критики, пригнічення особистості таких студентів доцільно ненав'язливо залучати їх до участі в обговоренні питань, повідомленні власних міркувань, тобто не давати їм можливості бути відсутнім під час лекції.

Важливо пам'ятати, що сучасний студент прагне спілкуватися з таким педагогом, який володіє культурою поведінки, поважає студентів, розуміє їхні самопочуття, є відкритим до їхніх думок. Водночас він повинен бути справжнім вченим, розумним співбесідником, компетентним фахівцем, впевненим у своїх силах, вимогливим до себе і до студентів.

Оцінюються конспекти до 3 балів.

2. Готуючись до **семінарського заняття**, яке є одним із основних видів практичних занять у сучасному ВНЗ, студенти повинні ознайомитися з його особливостями. Слово «семінар» походить від латинського *seminarium* — розсадник. переносно — «школа») — це особлива форма навчальних практичних занять, яка полягає у самостійному вивченні студентами за завданнями викладача окремих питань і тем лекційного курсу з наступним оформленням навчального матеріалу у вигляді рефератів, доповідей, повідомлень тощо. Застосування цього слова для назви заняття ймовірно пов'язане з функціями знань, які передаються («засіваються») викладачем своїм студентам. Семінар призначається для поглибленого вивчення тієї чи іншої дисципліни і оволодіння її методологією. Його основна мета — забезпечення студентам можливостей оволодіти навичками і вміннями використання отриманих на лекціях теоретичних знань в межах обраної спеціальності.

Основними дидактичними цілями їх проведення є:

забезпечити **педагогічні умови** для поглиблення і закріплення знань студентів з основ даного курсу, набутих під час лекцій та у процесі вивчення навчальної інформації, що виноситься на самостійного опрацювання;

спонукати студентів до *колективного творчого обговорення* найбільш складних питань навчального курсу, активізація їх до самостійного вивчення наукової та методичної літератури, формування у них навичок самоосвіти;

оволодіння *методами аналізу* фактів, явищ і проблем, що розглядаються та формування умінь і навичок до здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності.

Семінарські заняття виконують такі **основні функції**:

- *навчальну* (поглиблення, конкретизацію, систематизацію знань, засвоєних під час лекційних занять та у процесі самостійної підготовки до семінару);

- *розвивальну* (розвиток логічного мислення студентів, набуття ними умінь працювати з різними літературними джерелами, формування умінь і навичок аналізу фактів, явищ, проблем тощо);

- *виховну* (патріотичне виховання, виховання економічної, екологічної культури і мислення, прищеплення інтересу до вивчення конкретної дисципліни та до фаху, формування потреби здорового способу життя тощо);

- *діагностично-корекційну* (контроль за якістю засвоєння студентами навчального матеріалу, виявлення прогалин його засвоєнні та їх подолання) та ін.

Отож, визначаючи **методичну концепцію** організації і проведення семінарських занять, слід виходити з того, що:

1) під час вивчення різних дисципліни студенти повинні засвоїти їх **провідні ідеї** (*зміст понять, положень, законів, теорій* та ін.); знати галузі їх використання; вміти застосовувати набуті знання, вміння й навички під час вивчення фахових дисциплін, у майбутній практичній діяльності тощо;

2) до семінарських занять ставляться **загально дидактичні вимоги** (*науковість, доступність, єдність форми і змісту, забезпечення зворотного зв'язку, проблемність* та ін.);

3) у методиці проведення семінарських занять є **певні особливості**, зумовлені логікою викладання конкретної дисципліни;

4) необхідно забезпечити високий рівень **мотивації** (вивчення теми слід розпочинати із з'ясування її значення для засвоєння даної чи інших дисциплін, у майбутній професійній діяльності тощо);

5) дотримання принципу професійної спрямованості та здійснення різнорівневих міжпредметних зв'язків з іншими дисциплінами, практичним навчанням забезпечує формування єдиної системи знань умінь та навичок студентів;

6) важливим є також формування професійної культури і мислення;

7) у процесі проведення семінарського заняття необхідно забезпечувати органічну єдність теоретичного і дослідницько-експериментального пізнання;

8) семінарські заняття мають гармонійно поєднуватися з лекційними, практичними і лабораторними заняттями та самостійною роботою студентів.

Відмінною особливістю семінару як форми навчальних занять є: активна участь самих студентів у з'ясуванні сутності проблем, питань, що були винесені на розгляд; викладач надає студентам можливість вільно висловлюватися під час розгляду питань, що винесені на обговорення, допомагає їм вірно будувати свої міркування; така навчальна мета семінару вимагає, щоб студенти були добре підготовлені до заняття; якщо студенти не підготовлені до заняття, то семінарське заняття перетворюється у фронтальну бесіду (викладач задає питання, студенти відповідають на них).

Існує багато різновидностей семінарських занять, які відрізняються як за змістом, так і за формою організації роботи. У процесі проходження практики під час викладання тої чи іншої дисципліни рекомендується використовувати види семінарських занять, які проводяться в різних формах: *розгорнута бесіда за повідомленим планом; невеличкі доповіді студентів з теми семінару з наступним обговоренням; повідомлення студентів з теми; заслуховування рефератів тощо.* Студенти, що виступають по черзі, демонструють свої знання. Недоліком такого заняття є імовірність недостатньої активності частини студентів.

Інтелектуальній активності студентів сприяє організація семінару у вигляді **«круглого столу»**. За такої форми занять учасники семінару діють ближче до реальних умов сучасного професійного спілкування на виробництві, привчаються до колективного висловлювання і прийняття рішень.

Іншою формою організації семінарського заняття, яка є адекватною моделлю спілкування людей у колективі, є **семінар-дискусія**. Під час такого заняття через діалогічне спілкування обговорюються і розв'язуються теоретичні і практичні проблеми курсу. Беручи участь у дискусії, студенти вчаться виражати свої думки, відстоювати свої погляди, аргументовано спростовувати хибну, з їхньої точки зору, позицію.

Семінар на старших курсах поступово готує студентів до **спец-семінару**, який має за мету формувати дослідницький підхід до навчального матеріалу стосовно окремих проблем науки. Спецсемінар, яким керує авторитетний спеціаліст, набуває змісту наукової школи. Ця форма роботи привчає студентів до колективного мислення і творчості, розкриває для них перспективи і можливості участі в дослідженні наукових проблем.

Семінари-бесіди – найпростіша форма семінару, побудована на основі *евристичної бесіди* (студенти дають відповіді на запитання, що мають проблемний характер і вимагають творчого, продуктивного мислення, як-от: “Чому ...?”, “Як Ви вважаєте...?”, “Чим можна пояснити... ?” тощо); на основі *дискусії* (від лат. *розгляд, дослідження*) є вищим рівнем евристичної бесіди; найбільш поширеними і ефективними є: *“круглий стіл”, форум, дебати, симпозіум.*

Семінари-симпозіуми базуються на обміні думками між усіма учасниками, що привчає студентів самостійно мислити, сприяє розвитку аналітичних навичок, розвиває здатність до виваженої аргументації, обстоювання власної точки зору, адекватно оцінювати себе та поважати думки інших) Семінар може проводитися також шляхом розгляду питань у вигляді невеликих *доповідей* студентів та подальшого *обговорення* учасниками семінару.

Семінари з *використанням ігрових ситуацій* проводяться у формі *пізнавальної гри* за типом телевізійних ігор (наприклад: “Що, де, коли?”, “Брейн-ринг”, “КВК” та ін.); ефективним різновидом є *рольові ігри*, що проводяться у формі *наукових конференцій* (на них студенти-доповідачі виступають у ролі *експертів* з того чи іншого питання; їхні доповіді рецензуються і оцінюються групою рецензентів – до 3-х чоловік); студенти, які незгідні з деякими положеннями, висвітленими у доповідях експертів, виступають у ролі опонентів; веде конференцію студент-головуючий, який надає слово усім учасникам гри, підводить підсумки після кожної доповіді, організовує обговорення тощо). Різновидом рольових ігор є *прес-конференції* (студент, який виконує роль *прес-секретаря* веде конференцію; студенти-журналісти ставлять запитання експертам з проблем, що винесені на розгляд семінару)

Наукові семінари характеризуються високим рівнем узагальнення знань, умінь, навичок; дидактичні цілі і завдання цього заняття реалізуються шляхом *заслуховування* і широкого *аналізу* звітів студентів про проведenu науково-пошукову роботу. Часто вони проводяться у формі наукових конференцій; на них студенти виступають з доповідями, у яких висвітлюють результати виконаної ними науково-пошукової роботи, підготовки до студентських наукових конференцій тощо

Міжпредметні семінари проводяться одним або різними викладачами; на них обговорюється навчальна інформація, яка є предметом вивчення декількох дисциплін.

Оцінюються конспекти до 2 балів.